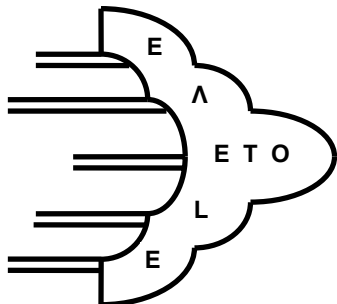

Κωδικός: 3650

ΟΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΟΡΟΛΟΓΙΑΣ (ΕΛΕΤΟ)
Hellenic Society for Terminology (ELETO)

ΓΡΑΦΕΙΑ:
Αρτέμιδος 6 & Επιδάουρου, 15125 ΜΑΡΟΥΣΙ

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ:
Αρτέμιδος 6 & Επιδάουρου, 15125 ΜΑΡΟΥΣΙ

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ:
Τηλ.: 210 8619521, 210 6111020, 210 6546539

Τηλεομ.: 210 8068299

Ηλ-Ταχ.: valeonti@otenet.gr

Ιστότοπος: <http://sfr.ee.teiath.gr/Orogramma.htm>

ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΕΛΕΤΟ:

Μελέτη, εκπόνηση, ... και με οποιοδήποτε τρόπο ανάπτυξη της Ελληνικής Ορολογίας... Συμβολή στην ανάπτυξη της Ελληνικής Γλώσσας και προώθηση του ρόλου της στη διεθνή Ορολογία...

(Από το Καταστατικό)

Αρ.75 Νοέμβριος-Δεκέμβριος 2005

ISSN 1106-1073

Τιμή: 3 λεπτά

Η κοπή της πίτας της ΕΛΕΤΟ στις 25 Ιανουαρίου 2006

Νέα ευκαιρία – μετά την πρόσφατη του 5^{ου} Συνεδρίου – για να συνανηθούμε, μέλη και φίλοι της ΕΛΕΤΟ, και να «τα πούμε» είναι η 25 Ιανουαρίου 2006, η μέρα που αποφάσισε το ΔΣ της ΕΛΕΤΟ για τη διοργάνωση της εκδήλωσης της κοπής της πίτας.

Έτσι, στις 8.00 το βράδυ τη μέρα αυτή, προσκαλούνται τα μέλη και οι φίλοι της ΕΛΕΤΟ αναγνώστες του «Ο» να προσέλθουν στην **Κηφισιά: ταβέρνα «ΒΑΘΗΣ», Κύρου 7 (αδιέξοδη κάθετος στην Τατοΐου), τηλ. 210 6204834**, όπου θα πραγματοποιηθεί συνεστίαση και θα κοπεί και η, εξαιρετικής ποιότητας πάντα, πίτα της ΕΛΕΤΟ. Η συμμετοχή είναι **25 €** το άτομο.

Συνέδρια/Συμπόσια/Σεμινάρια σχετικά με Ορολογία (Διαρκής Πίνακας του «Ο»)

Σε κάθε φύλλο του «Ο» ο Πίνακας Συνεδρίων/Συμποσίων/Σεμιναρίων που δημοσιεύεται περιλαμβάνει εκδηλώσεις που έχουν σχέση με Ορολογία και πρόκειται να διεξαχθούν στο άμεσο μέλλον, στον ευρωπαϊκό ή παγκόσμιο χώρο. Η πληροφόρηση του «Ο» για τις εκδηλώσεις αυτές προέρχεται κυρίως από τη συχνή ηλεκτρονική ενημέρωση της ΕΛΕΤΟ από το **Infoterm (Διεθνές Κέντρο Πληροφοριών για την Ορολογία: <http://linux.infoterm.org/>)**, και από την EAFT (Ευρωπαϊκή Ένωση Ορολογίας: www.eaft-aet.net), των οποίων είναι μέλος.

Κάθε φορά αφαιρούνται από τον Πίνακα οι εκδηλώσεις που έχουν ήδη διεξαχθεί και προστίθενται άλλες μελλοντικές που είναι στη φάση της διοργάνωσης. Η σειρά στον Πίνακα ακολουθεί την χρονολογική σειρά με την οποία πρόκειται να πραγματοποιηθούν οι εκδηλώσεις.

1. Ευρωπαϊκό συνέδριο για την ανάπτυξη πληροφοριών, Rhein-Main Hallen, Wiesbaden, 9-10 Νοεμβρίου 2005. Πληροφορίες: u.wirtz@tekom.de
2. Διοργάνωση από το Φόρο Διαλειτουργικότητας του Ηλ-επιχειρείν CEN/ISSS (CEN/ISSS eBusiness Interoperability Forum): Συνέδριο «Διαλειτουργικότητα – Ο κορμός του ηλ-επιχειρείν», 28-29 Νοεμβρίου 2005, Utrecht – Ολλανδία. Πληροφορίες: www.cenorm.be/iss/eBIF_Conference

OROGRAMMA No 75, November-December 2005, ISSN 1106-1073

Bimonthly edition of

Hellenic Society for Terminology (ELETO)

Epidavrou & Artemidos 6, GR-15125 MAROUSI GREECE

Το Διοικητικό Συμβούλιο (ΔΣ) και το Γενικό Επιστημονικό Συμβούλιο (ΓΕΣΥ) της ΕΛΕΤΟ εύχονται σε όλα τα μέλη της και τους αναγνώστες του «Ο»:
Χαρούμενο, ειρηνικό και δημιουργικό το 2006!

3. Υπουργικό Συνέδριο Ηλ-διακυβέρνησης, 24-25 Νοεμβρίου 2005, Μάντσεστερ, Αγγλία. Πληροφορίες: http://europa.eu.int/eqgovernment_research
4. Συνέδριο «Ορολογία και ονοματολογία: η επικοινωνιακή διακυβέρνηση» (Terminology and Nomenclature: The Communicative Government), Βρυξέλλες, 1 Δεκεμβρίου 2005. Πληροφορίες: http://www.nlterm.org/terminology_and_nomenclature.htm
5. Εργομήγυρη «Ορολογία, μοντελοποίηση εννοιών και οντολογία. Ποια προσέγγιση σε ποιο πρόβλημα; (Terminology, Concept Modelling and Ontology. What approach for what problem?)», 10 Φεβρουαρίου 2006.
6. Διεθνές Συμπόσιο VAKKI για τις ειδικές γλώσσες και τη μετάφραση (LSP and Translation), 11-12 Φεβρουαρίου 2006, Vaasa – Finland). Πληροφορίες: www.uwasa.fi/hut/vakki/symposium2006
7. Το Πανλατινικό Δίκτυο Ορολογίας (Realiter) διοργανώνει τον Ιούνιο 2006, το 3^ο Διαμερικανικό Σεμινάριο για τη Διαχείριση Γλωσσών, Rio de Janeiro, 29-31 Μαΐου 2006. Πληροφορίες: www.eaft-aet.net
8. Euralex 2006 – 12ο Διεθνές Συνέδριο Λεξικογραφίας 6-9 Σεπτεμβρίου 2006, Τορίνο, Ιταλία. Πληροφορίες: <http://www.euralex.org>

K.B.

Συμβουλευτείτε τις βάσεις όρων που διαθέτει η ΕΛΕΤΟ στο Ίντερνετ:

1. Τηλεπικοινωνίες – Telecommunications: www.moto-teleterm.gr/
2. Πληροφορική – Information Technology: <http://inforterm.cs.aueb.gr/>

Την πρώτη προσφέρουν η ΕΛΕΤΟ μαζί με τον ΟΤΕ
Τη δεύτερη προσφέρουν η ΕΛΕΤΟ μαζί με το Τμήμα Πληροφορικής του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών

Το ρήμα «οίδα»

Το αρχαίο ρήμα **οίδα** (= **γνωρίζω**) είναι ο παρακείμενος (με χρήση ενεστώτα) του ρήματος **είδω** που σημαίνει **βλέπω, παρατηρώ**.

Στην καθομιλουμένη το ρήμα αυτό χρησιμοποιείται σε στερεότυπες εκφράσεις όπως

«**τις οίδε**» (ποιος ξέρει),

«**Κύριος οίδε**» (ο Θεός – μόνο – ξέρει),

η γνωστή φράση του Σωκράτη «**έν οίδα ότι ουδέν οίδα**» (ένα ξέρω ότι δεν ξέρω τίποτε),

«**ου γαρ οίδασι τι ποιοῦσι**» (γιατί δεν ξέρουν τι κάνουν, τι τους γίνεται)

κ.ά.

Από τη ρίζα **ειδ-** (ε-**Fiδ-**) προέρχονται οι λέξεις **ειδα-ιδώ-ιδεί-ιδωμένος** (σημερινό τύπο αορίστου και παρακείμενου του **βλέπω**), **ιδέα, είδος** (από το οποίο όλα τα σύνθετα σε –ειδής όπως ευειδής, ανθρωποειδής, αμφιβληστροειδής, αραχνοειδής, αστεροειδής κ.ά.π.), **είδηση, συνείδηση, ειδήμων, ειδωλο, ιστορία** (Fiδ-στορ).

Με την αρχαιοπρεπή ρίζα **Foiδ-**, πιθανότατα ινδοευρωπαϊκής προελεύσεως, σχετίζονται αρκετές λέξεις ξένων γλωσσών παρεμφερούς σημασίας όπως:

λατινικά: **video** (βλέπω)

γαλλικά: **voir** (βλέπω) ίσως ακόμα και το **savoir** (ξέρω)

γερμανικά: **wissen** (ξέρω)

αγγλικά: **wise** (σοφός), **wisdom** (σοφία).

Πηγές: Εγκυκλοπαίδεια Πάπυρος Λαρούς
Λεξικό της Ελληνικής Γλώσσας (Σκαρλάτου Δ. Βυζαντινού)
Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας (Γ. Μπαμπινιώτη).

Z. Ξ.Β.

Το οινολογικό γλωσσάρι μπορεί να αρχίσει με το κέρασμα...

Οι αρχαίοι Έλληνες σπάνια έπιναν **άκρατον** οίνο δηλ. *ανέρωτο*. Η **κράσις** (η ανάμιξη οίνου με νερό) γινόταν μέσα στους **κρατήρες**, ευρύστομα αγγεία, κεράμια ή μεταλλικά.

Στα βυζαντινά χρόνια η παραγγελία στον κάπελα «**δός μοι κράσιν οίνου**» συντομεύτηκε σε «**δός μοι κράσιν**». Η λέξη **οίνος** ξεχάστηκε και απόμεινε «**δος μοι κρασίν**» όπως το προφέρουν και σήμερα οι Κύπριοι.

Έτσι, στη νεοελληνική γλώσσα η λέξη «**κρασί**» επικράτησε της λέξης «**οίνος**», παρόλο που, ετυμολογικά, **κρασί** σημαίνει **οίνος verwμένος**.

Το ρήμα που υποδήλωνε την **κράσιν** του οίνου με νερό ήταν **κερνάω** και **κερνώ**, αορίστος **εκέρασα** και μετοχή παθητικού παρακείμενου **κεκερασμένος** και **κεκραμένος**. Εξ αυτού, στην αρχαία γλώσσα ο νερωμένος οίνος λεγόταν **κεκραμένος** ή **κέρασμα**. Ο οينوχόος, ο υπηρέτης που **κερνούσε** τον οίνο με νερό και πρόσφερε στα αρχαία συμπόσια το **κέρασμα** προς πόσιν, λέγεται νεοελληνικά **κεραστής**.

Στη νεοελληνική γλώσσα το **κερνάω** και το **κέρασμα** ταυτίστηκαν με το «**φίλευμα**», το «**τρατάρισμα**» και όχι μόνο προκειμένου για ποτά, αλλά και για τυρόπιτες, γλυκά κτλ. Γι' αυτό όταν κερνάμε ένα κρασί, μπορούμε να πούμε ότι τουλάχιστον πλησιάζουμε στη ρίζα των λέξεων: τον αρχαιοελληνικό **πότο**.

Θεωρώντας σταθμό, για την εξέλιξη του αμπελοοινοποιητικού τομέα, το νόμο που άνοιξε τις πύλες στην εμφιάλωση, όπου, θέλοντας να διαφοροποιήσει το **εμφιαλωμένο προϊόν** από το **χύμα κρασί**, ο νομοθέτης όρισε ότι στις επικέτες των φιαλών θα γράφεται η λέξη «**οίνος**».

Έτσι, αναβίωσε στο ελληνικό οινεμπόριο η προγονική επωνυμία που είχε σωθεί ως συνθετικό μιας σειράς από σύγχρονες λέξεις:

οινοπαραγωγή	οινεμπόριο	οινολογία
οινοποιείο	οινοπνευμα	οινολόγος
οινοδεξαμενή	οινομάγειρος	...

και ως ρίζα αρκετών τοπωνυμίων:

- Οινόη** (δήμος της Αττικής)
- Οινούσσειες** (νησιά κοντά στη Χίο)
- Οινόφυτα** (αρχαία πόλη της Βοιωτίας)
- Οινοπία** (αρχαιότατο όνομα της Αίγινας)
- Οινιάδες** (αρχαία πόλη της Ακαρνανίας)

και πολλά άλλα.

Δ.Π.

Οι όροι είναι δημόσιο αγαθό δεν κατοχυρώνονται...

Από τον κ. **Νικόλαο Χ. Χαρακάκο**, καθηγητή Θεολογίας-συγγραφέα, λάβαμε την ακόλουθη επιστολή, σε έγγραφο που φέρει τον τίτλο: «Πανεπιστημιακή Ομάδα Θεολογικών και Φιλοσοφικών Διερευνήσεων»:

«*Αγαπητοί φίλοι,*

*Σας πληροφορώ ότι έχω επινοήσει τον πρωτότυπο επιστημονικό όρο **Bioethical Criminology / Βιοηθική Εγκληματολογία**, τον οποίο κατοχυρώνω στην αξιόπεινη Εταιρεία μας.*

Με εκτίμηση».

Το θέμα συζητήθηκε στο ΓΕΣΥ και, επειδή έχει γενικότερο ενδιαφέρον για τους αναγνώστες του «Ο», μέλη και φίλους της ΕΛΕΤΟ, ο συντάκτης του παρόντος, που επιφορτίστηκε να απαντήσει, προτίμησε να γράψει τα ακόλουθα, με τα οποία δίνεται απάντηση και στον κ. Χαρακάκο:

1. Ούτε η ΕΛΕΤΟ ούτε άλλος φορέας υπάρχει που να «κατοχυρώνει όρους». Απεναντίας, η ΕΛΕΤΟ θεωρεί τους όρους δημόσιο αγαθό και δίνει πρώτη σημασία στην ομαδική συλλογική εργασία από ειδικούς του σχετικού τομέα, στο πλαίσιο της οποίας η όποια ατομική πρόταση μελετάται και υιοθετείται ή βελτιώνεται από την ομάδα. Όταν η αρχική πρόταση πάρει το «βάπτισμα» της ομάδας ο όρος παύει να είναι «όρος του τάδε» είναι όρος που προέκυψε από τη διεργασία ονοματοδοσίας/οροδοσίας της ομάδας και διατίθεται ελεύθερα στο ειδικό κοινό του τομέα, αλλά και στο ευρύτερο γενικό κοινό.
2. Από μόνη της η φράση «επινόησα έναν όρο: τον τάδε» δεν έχει νόημα. Νόημα θα είχε η φράση «προτείνω τον τάδε όρο για την δείνα έννοια». Όρος χωρίς την έννοια είναι κυριολεκτικά «γράμμα κενό».
3. Αν υποθέσουμε ότι η έννοια υπάρχει και υπάρχει ο όρος σε άλλη γλώσσα π.χ. στα αγγλικά και προτείνεται αντίστοιχος ελληνικός όρος, τότε το λόγο (για τον ελληνικό όρο) έχουν οι Έλληνες ειδικοί του τομέα. Αν όμως, υποθεθεί ότι έχει επινοηθεί και η **έννοια** και ο **ξένος όρος** τότε το λόγο έχει η διεθνής κοινότητα του ως άνω τομέα. Τότε συζητάμε για συμβολή στην έρευνα του υπόψη τομέα. Γράφονται επιστημονικά άρθρα και δημοσιεύονται στα επίσημα επιστημονικά περιοδικά του τομέα, όπου **ορίζεται η νέα έννοια** και προτείνεται / χρησιμοποιείται αντίστοιχος **όρος** και η ίδια η κοινότητα αυτή θα υιοθετήσει ή θα απορρίψει την όποια πρόταση όπως γίνεται σε κάθε επιστημονικό κλάδο. Τότε, όμως, δεν συζητάμε για την ονοματοδότηση/οροδότηση μιας γνωστής έννοιας, αλλά για ανάπτυξη της γνώσης του τομέα, γιατί πρόκειται για υιοθέτηση **και της έννοιας** όχι μόνο του **όρου**.

Κ. Βαλεοντής, Πρόεδρος του ΓΕΣΥ

«Ονομαστική απόλυτος» – Ένα συντακτικό λάθος που γίνεται και στις μέρες μας...

Ασφαλώς οι «κάποιες ηλικίας» αναγνώστες θα θυμούνται εκείνη την αρχαιοελληνική «**γενική απόλυτο**»: πιθανότατα έχουν ...κόψει ξύλα από εκείνη τη βελανιδιά που έπεσε, αφού μάθαιναν καθαρά ότι «**δρυός πεσούσης πάς ανήρ ξυλεύεται!**»! Σήμερα, η **δρυς** είναι **βελανιδιά**, ο **πας** είναι **καθένας**, ο **ανήρ** είναι **άνδρας**, όσο για τη μετοχή¹ **πεσούσα** (ναι, έχει σχέση και με εκείνη τη μετοχή «**περιπεσούσα!**»), **αυτή** είναι ακριβώς που είναι «**απόλυτος**» και που ...έκανε τη δρυ να πέσει και στη συνέχεια να επακολουθήσει το «**ξυλεύεσθαι**» του οποιουδήποτε. Και «**απόλυτος**» σημαίνει ότι έχει **δικό του υποκείμενο (δρυς) διαφορετικό** από εκείνο του ρήματος (**ανήρ**).

¹ Αορίστου β' του ρήματος **πίπτω**

Αν, λοιπόν, αυτήν την πασίγνωστη *γενική απόλυτο* κάποιος, εν τη αγνοία του, την «παραποιήσει» και την κάνει ονομαστική (δηλαδή «*δρός πεσούσα πός ανήρ ξυλεύεται*») τότε θα λέγαμε ότι έκανε συντακτικό λάθος και χρησιμοποίησε «ονομαστική απόλυτο»² αντί της «γενικής απολύτου».

Θα μου πείτε «τι τα θες τώρα τα λάθη στα αρχαία ελληνικά, σήμερα μιλάμε νεοελληνικά». Ασφαλώς το λάθος γινόταν στα αρχαία ελληνικά ως μάθημα, αλλά και γινόταν και στην καθαρεύουσα (και μάλλον στην καθαρεύουσα γινόταν πιο συχνά, γιατί αυτή χρησιμοποιόταν επίσημα στο σχολείο, στη δουλειά και σε επίσημες εκδηλώσεις, και η προσπάθεια χρήσης της και στην καθημερινή ζωή δημιουργούσε πολλές φορές «στραπάτσα» στα αρχαία πρότυπα της.

Ασχολούμαστε, όμως, με το θέμα αυτό γιατί το λάθος της «ονομαστικής απολύτου» παρατηρείται ανάλογα και στη σημερινή γλώσσα και μάλιστα είναι συχνό φαινόμενο στις μεταφράσεις κειμένων κυρίως από τα αγγλικά.

Θα προσεγγίσουμε το θέμα, κάνοντας μια σύντομη αντιστοίχιση³ της αρχαιοελληνικής (ΑΕ) «μετοχής» των ρημάτων με την νεοελληνική (ΝΕ). Η «μετοχή» της ΑΕ ήταν *ρηματικό επίθετο τριγενές και τρικατάληκτο* και είχε χρόνο (ενεστώτα, μέλλοντα, αόριστο, παρακείμενο) και διάθεση (ενεργητική, μέση, παθητική και ουδέτερη), αλλά είχε και υποκείμενο όπως το ρήμα. Ως προς τη χρήση της η μετοχή της ΑΕ μπορεί να διακριθεί σε *μετοχή επιθετικής χρήσης* και *μετοχή επιρρηματικής χρήσης*⁴. Η δεύτερη μπορεί να έχει το ίδιο υποκείμενο με εκείνο του ρήματος της πρότασης οπότε λέγεται *συννημμένη* ή διαφορετικό από εκείνο οπότε λέγεται *απόλυτος*, όπως ακριβώς αναφέρθηκε στο παράδειγμα.

Ανάλογα συμβαίνουν και με τις μετοχές της ΝΕ. Με τη διαφορά ότι η μετοχή του *ενεργητικού ενεστώτα* (που λήγει σε *-οντας* ή *-ώντας*) είναι άκλιτη και έχει μόνο *επιρρηματική χρήση*⁵ (σημαίνει *τρόπο, χρόνο, αιτία, υπόθεση* ή *εναντίωση*) και μπορεί να είναι *συννημμένη* ή *απόλυτη* με το ίδιο κριτήριο που ισχύει και για την ΑΕ (ίδιο ή διαφορετικό υποκείμενο με εκείνο του ρήματος). Παραδείγματα:

- Λέγοντας** ανέκδοτα ασταμάτητα **περάσαμε** πολύ ευχάριστα τη βραδιά μας (*τροπική, συννημμένη*)
- Μην μπορώντας** να το κάνει μόνος του **ζήτησε** τη βοήθειά μου (*αιτιολογική, συννημμένη*)
- Ξημερώνοντας** τ' Αηγιαννίου **λάβαμε** διαταγή να κινηθούμε πάλι μπροστά (= ενώ ξημέρωνε...) (*χρονική, απόλυτη*)
- Τρέχοντας** γρήγορα **θα προλάβεις** το λεωφορείο (*υποθετική, συννημμένη*).

Όπως βλέπουμε π.χ. στο παράδειγμα α. το υποκείμενο της μετοχής *λέγοντας* και του ρήματος *περάσαμε* είναι το ίδιο: *εμείς*· αν λεχθεί μόνη της η μετοχή το υποκείμενό της είναι απροσδιόριστο. Αντίθετα, στο παράδειγμα γ. η μετοχή *ξημερώνοντας* δεν έχει το ίδιο υποκείμενο με το ρήμα (του οποίου το υποκείμενο είναι: *εμείς*) γιατί είναι μετοχή του απρόσωπου ρήματος *ξημερώνει* (=γίνεται μέρα) που δεν έχει υποκείμενο πρόσωπο ή πράγμα και μπορεί να σταθεί μόνη της, γιατί δεν μπορεί να υπάρξει σύγχυση ή παρερμηνεία για το «ποιος ξημερώνει».

Αν, όμως, στο παράδειγμα α. δεν λέγαμε όλοι ανέκδοτα αλλά μόνο ο Γιάννης και το δηλώσουμε με την πρόταση: «**Λέγοντας ο Γιάννης** ανέκδοτα ασταμάτητα **περάσαμε** πολύ ευχάριστα τη βραδιά μας», ε, τότε έχουμε κάνει το ανάλογο λάθος της *ονομαστικής απολύτου* στη ΝΕ. Προφανώς, στη συγκεκριμένη περίπτωση της ΝΕ δεν θα «διορθώσουμε» το λάθος με γενική γράφοντας «λέγοντος του Γιάννη...», αλλά με μια ισόδυναμη τροπική πρόταση όπως «**Με το να λέει ο Γιάννης ...**» ή «**Με τα ασταμάτητα ανέκδοτα του Γιάννη περάσαμε...**» ή και με τροποποίηση του ρήματος όπως «**Λέγοντας ο Γιάννης** ανέκδοτα ασταμάτητα **μας έκανε** να περάσουμε ...».

Ας αφήσουμε το ...Γιάννη και τα ανέκδοτά του, όμως, και να δούμε μια πασίγνωστη και καθιερωμένη παροιμιώδη φράση όπου γίνεται αυτό το λάθος (ασφαλώς χωρίς αυτό να σημαίνει ότι προτείνουμε να διορθωθεί!):

Τρώγοντας έρχεται η όρεξη!

Ποιος **τρώει**; εγώ, εσύ, ο καθένας. Ποιος **έρχεται**; η όρεξη! Να αλλά η μετοχή **τρώγοντας** από μόνη της δεν έχει ορισμένο υποκείμενο, αλλά παίρνει το υποκείμενο της πρότασης που ακολουθεί. Όπως π.χ. στις φράσεις: «τρώγοντας έτσι γρήγορα θα πνιγείς!», «τρώγοντας έβλεπα τα νέα στην τηλεόραση».

Μια άλλη γνωστή παροιμιώδης φράση είναι αυτή που αφορά την ιστορία ενός βλάχου που παράγγειλε σε ένα ζωγράφο να του ζωγραφίσει μια εικόνα του Χριστού και όταν είδε, στην εικόνα, το Χριστό ξυπόλητο, επέμεινε· ωστόσο έπεισε το ζωγράφο να «φορέσει» στο Χριστό «κόκκινα τσαρούχια». Ε, λοιπόν, τη φράση αυτή η γιαγιά μου (με γνώσεις Β' Δημοτικού) την έλεγε με **δύο** ονομαστικές απολύτους μία της ΝΕ και μία της ΑΕ! Δηλαδή:

«**Θέλοντας** ο βλάχος **μη θέλων** ο ζωγράφος **φόρεσε** Χριστέ μου κόκκινα τσαρούχια!».

Υποθέτω ότι εδώ ο λόγος της διγλωσσίας είναι ποιητικός, δηλαδή η απαίτηση του μέτρου.

Ας έρθουμε, τώρα, στο μεταφραστικό πρόβλημα. Επειδή ο χώρος είναι περιορισμένος, δίνουμε παρακάτω με τη μορφή πίνακα: την αγγλική φράση με την πηγή της, τη λανθασμένη απόδοση με «ονομαστική απόλυτο» και μία από τις διάφορες εναλλακτικές περιφράσεις που παρακάμπτουν το λάθος.

Αγγλικό πρωτό-τυπο (πηγή)	Λανθασμένο ελληνικό μετάφρασμα	Ορθό ελληνικό μετάφρασμα
The test is made applying the glow-wire once. (EN 62094-1)	Η δοκιμή γίνεται εφαρμόζοντας το σύρμα πυράκτωσης μια φορά.	Η δοκιμή γίνεται με εφαρμογή του σύρματος πυράκτωσης μια φορά.
Compliance is checked by the following tests, using a new specimen for each test. (EN 62094-1)	Η συμμόρφωση ελέγχεται μέσω των ακόλουθων δοκιμών χρησιμοποιώντας νέο δοκίμιο για κάθε δοκιμή.	Η συμμόρφωση ελέγχεται μέσω των ακόλουθων δοκιμών με χρησιμοποίηση νέου δοκιμίου για κάθε δοκιμή.
The rated voltage of the capacitor shall be at least equal to the service voltage of the network to which the capacitor is to be connected, account being taken of the influence of the presence of the capacitor itself. (EN 61921)	Η ονομαστική τάση του πυκνωτή πρέπει να είναι τουλάχιστον ίση με την τάση λειτουργίας του δικτύου στο οποίο ο πυκνωτής πρόκειται να συνδεθεί, λαμβάνοντας υπόψη την επίδραση της παρουσίας του ίδιου του πυκνωτή.	Η ονομαστική τάση του πυκνωτή πρέπει να είναι τουλάχιστον ίση με την τάση λειτουργίας του δικτύου στο οποίο ο πυκνωτής πρόκειται να συνδεθεί, λαμβανομένης υπόψη της επίδρασης της παρουσίας του ίδιου του πυκνωτή.
condition under which the toy is played with as intended or in a foreseeable way, bearing in mind the normal behaviour of children (EN 55014-2A1)	συνθήκη υπό την οποία το παιχνίδι παίζεται με τον προβλεπόμενο ή με προβλέψιμο τρόπο, λαμβάνοντας υπόψη την κανονική συμπεριφορά των παιδιών	συνθήκη υπό την οποία το παιχνίδι παίζεται με τον προβλεπόμενο ή με προβλέψιμο τρόπο, λαμβανομένης υπόψη της κανονικής συμπεριφοράς των παιδιών
The terminals shall be marked using the symbols in accordance with 8.7. (EN 61534-1)	Οι ακροδέκτες πρέπει να σημαίνονται χρησιμοποιώντας τα σύμβολα σύμφωνα με την παράγραφο 8.7.	Οι ακροδέκτες πρέπει να σημαίνονται με χρησιμοποίηση των συμβόλων σύμφωνα με την παράγραφο 8.7.

Παρατηρούμε ότι το λάθος γίνεται συνήθως κατά την ελληνική απόδοση ανάλογων εκφράσεων της αγγλικής που περιλαμβάνουν **απόλυτη χρήση της ενεστωτικής μετοχής** σε **-ing** του σχετικού αγγλικού ρήματος⁷.

K.B.

² Σχετικά με το λάθος και τον όρο *ονομαστική απόλυτος* πρωτοάκουσα από έναν καθηγητή μου στο γυμνάσιο, τον αείμνηστο φιλόλογο και βαθύ γνώστη της ελληνικής γλώσσας **Γιάννη Λυμπέρη**.

³ Τζάρτζανος Α., *Γραμματική της αρχαίας ελληνικής γλώσσας*, ΟΕΔΒ, Αθήνα 1967

⁴ Βαλεοντής Κ., Φραγκόπουλος Σ., *Η χρήση της μετοχής των ρημάτων της νεοελληνικής στην οροδοσία/ονοματοδοσία των ειδικών θεματικών πεδίων*, Πρακτικά 5^{ου} Συνεδρίου «Ελληνική Γλώσσα και Ορολογία», ΕΛΕΤΟ-ΤΕΕ, Αθήνα 2005

⁵ *Συντακτικό της Νέας Ελληνικής*, ΟΕΔΒ 1998

⁶ Να, και μια «χτυπητή» περίπτωση *θεραπείας* του λάθους της ΝΕ με γενική απόλυτο της ΑΕ (μετοχή παθητικού ενεστώτα του ρ. λαμβάνω), που χρησιμοποιείται όμως συχνά και σήμερα.

⁷ Και μην πει κάποιος ότι αυτά που λέμε εδώ είναι «φιλά γράμματα»! Η ποιότητα της ελληνικής μετάφρασης (και μάλιστα της τεχνικής) κρίνεται και από αυτά τα «φιλά γράμματα».

Στη ΓΩΝΙΑ ΤΟΥ ΓΕΣΥ⁸ έλα κι εσύ

Προσοχή στα ζεύγη των «εναντίων εννοιών»

Σύμφωνα με την κλασική λογική⁹ οι *ανόμοιες έννοιες* που η ανομοιότητά τους φτάνει στο έπακρο λέγονται **εναντίες** και η μεταξύ τους σχέση λέγεται **σχέση εναντίωσης**, η οποία μπορεί να είναι

είτε **σχέση αντίθεσης** (έννοιες **αντίθετες**) π.χ. «νηνεμία» – «θύελλα», «θετικός αριθμός» – «αρνητικός αριθμός»

είτε **σχέση αντιφασής** (έννοιες **αντιφατικές**) π.χ. «νηνεμία» – «μη νηνεμία», «δικαιη απόφαση» – «άδικη απόφαση».

Το διακριτικό χαρακτηριστικό των **αντίθετων εννοιών** από τις **αντιφατικές έννοιες** είναι ότι οι πρώτες επιτρέπουν ανάμεσά τους και άλλες ενδιάμεσες έννοιες που αντιπροσωπεύουν αντικείμενα με ενδιάμεσες ιδιότητες ή καταστάσεις. Μορφολογικά, τόσο οι πρώτες όσο και οι δεύτερες μπορεί να μην περιλαμβάνουν αρνητικό στοιχείο και μόνο η γνώση τους ως έννοιες συγκεκριμένου θεματικού πεδίου μας οδηγεί στο διαχωρισμό τους. Εννοιολογικά, οι **αντιφατικές έννοιες** είναι η μία **πλήρης άρνηση** της άλλης: δηλαδή αν δεχτούμε τη μία δεν ισχύει η άλλη.

Έτσι μεταξύ της «νηνεμίας» και της «θύελλας» υπάρχουν πολλές άλλες ενδιάμεσες καιρικές καταστάσεις: δηλαδή η «μη θύελλα» δεν είναι οπωσδήποτε «νηνεμία». Επίσης ο «μη θετικός αριθμός» δεν είναι οπωσδήποτε «αρνητικός αριθμός» (υπάρχει και η ενδιάμεση έννοια: «μηδέν»).

Απεναντίας η «νηνεμία» και η «μη νηνεμία» δεν επιτρέπουν κάποια ενδιάμεση κατάσταση γιατί η μεν πρώτη είναι πλήρης απουσία ανέμου, ενώ η δεύτερη καλύπτει όλες τις άλλες καταστάσεις εκτός της πλήρους απουσίας ανέμου. Επίσης η «δικαιη απόφαση» και η «άδικη απόφαση» δεν επιτρέπουν κάποια ενδιάμεση απόφαση που να είναι λίγο ή περισσότερο δικαίη, δηλ. ή απονέμεται το δικαίο ή όχι.

Η **αντίθεση** ή **αντίφαση** – **αν** εμφανίζεται μορφολογικά στον όρο – δηλώνεται, συνήθως, από κάποιο **οροστοιχείο** (δηλ. λέξη, μόριο, συνθετικό, πρόθημα, επίθημα κτλ.) που σημαίνει **άρνηση, αφαίρεση, έλλειψη, αντίθετη κατεύθυνση** κ.τ.π., όπως τα: μη, όχι, α(ν)-, εκ-, εξ-, ξε-, απο-, επι-, υπο-, λιπο-...

Στα λεξικά, στα αναφερόμενα ως **«αντώνυμα»** ή **«αντίθετα»** δεν λαμβάνεται υπόψη αυτή η διάσταση: δεν διακρίνονται μεταξύ τους τα **αντίθετα** από τα **αντιφατικά**. Δηλαδή τα «αντώνυμα» των λεξικών κατασημαίνουν **«εναντίες έννοιες»** αδιακρίτως. Στην Ορολογία, όμως, η διάκριση αυτή είναι ουσιώδης.

Πρόσφατα, το ΓΕΣΥ ενημερώθηκε από τη ΜΟΤΟ¹⁰ για την ανασκόπηση που έκανε η τελευταία σε διάφορα ζεύγη **εναντίων εννοιών** που αφορούν την **υπαρξη ή μη ικανότητας ή ενέργειας** και συναντώνται συχνά στην ορολογία των τηλεπικοινωνιών αλλά και σε άλλους τομείς (πληροφορική, ηλεκτρονική, κ.α.). Τα ζεύγη αυτά (τόσο με την αγγλική όσο και με την ελληνική απόδοσή τους) αναγράφονται και σχολιάζονται στον παρακάτω πίνακα, τον οποίο το ΓΕΣΥ έκρινε καλό να θέσει υπόψη και των αναγνωστών του «Ο». Στο τέλος κάθε ελληνικού όρου γράφεται μέσα σε παρένθεση ένα **αθ ή αφ**, αν πρόκειται για **αντίθετες** έννοιες ή για **αντιφατικές**.

Ζεύγος	Ελληνική απόδοση	Παρατηρήσεις
active – passive	ενεργητικό – παθητικό ¹¹ (αφ)	στοιχείο κυκλώματος
active – inactive	ενεργός – ανενεργός, αδρανής (αφ)	π.χ. διάταξη
activate – deactivate {de- + activate}	ενεργοποιώ – απενεργοποιώ {= αίρω την ενεργοποίηση} (αθ)	διάταξη, συσκευή κτλ.

⁸ ΓΕΣΥ: Γενικό Επιστημονικό Συμβούλιο της ΕΛΕΤΟ

⁹ Παπανούτσος Ε.Π., *Λογική*, εκδόσεις ΔΩΔΩΝΗ, Αθήνα 1974

¹⁰ ΜΟΤΟ: Μόνιμη Ομάδα Τηλεπικοινωνιακής Ορολογίας, Ομάδα Εργασίας της Τεχνικής Επιτροπής «Τηλεπικοινωνίες» (ΤΕ-Τ), Συλλογικό Μέλος της ΕΛΕΤΟ. Λειτουργεί με την ευθύνη και υποστήριξη του Οργανισμού Τηλεπικοινωνιών Ελλάδος (ΟΤΕ), στο πλαίσιο επίσημης συνεργασίας με τον Ελληνικό Οργανισμό Τυποποίησης (ΕΛΟΤ).

¹¹ Σε άλλο θεματικό πεδίο το ζεύγος **«ενεργητικό – παθητικό»** μπορεί να είναι αντίθετες έννοιες, π.χ. στη γραμματική (ρήμα **ενεργητικό**, **ουδέτερο**, **μέσο**, **παθητικό**).

activate – inactivate {= inactive + -ate}	ενεργοποιώ – αδρανοποιώ {= καθιστώ ανενεργό, αδρανής} (αθ)	διάταξη, συσκευή κτλ.
activation – deactivation	ενεργοποίηση – απενεργοποίηση (αθ)	διάταξης, συσκευής κτλ.
activation – inactivation	ενεργοποίηση – αδρανοποίηση (αθ)	διάταξης, συσκευής κτλ.
activated – deactivated	ενεργοποιημένος – απενεργοποιημένος (αθ)	διάταξη, συσκευή κτλ.
activated – inactivated	ενεργοποιημένος – αδρανοποιημένος (αθ)	διάταξη, συσκευή κτλ.
able – unable	ικανός – ανίκανος, μη ικανός (αφ)	πρόσωπο ή διαταξη κτλ.
ability – inability	ικανότητα – ανικανότητα, έλλειψη ικανότητας (αφ)	για πρόσωπα ή διατάξεις
ability – disability	ικανότητα – ανικανότητα, αναπηρία (αφ)	για πρόσωπα
capable – incapable	ικανός – ανίκανος, μη ικανός (αφ)	πρόσωπο ή διαταξη κτλ.
capability – incapability	ικανότητα – ανικανότητα, έλλειψη ικανότητας (αφ)	για πρόσωπα ή διατάξεις
enable – disable	καθιστώ ικανό – καθιστώ ανίκανο (αθ)	για πρόσωπα
enable – disable	δραστηκοποιώ – αδρανοποιώ (αθ)	διάταξη, συσκευή κτλ.
enabling – disabling	δραστηκοποίηση – αδρανοποίηση (αθ)	διάταξης, συσκευής κτλ.
enabled – disabled	δραστηκοποιημένος – αδρανοποιημένος (αθ)	διάταξη, συσκευή κτλ.

Δοκιμή αντιφατικότητας. Για να δοκιμάσουμε αν οι **εναντίες έννοιες** «X» και «Y» είναι **αντιφατικές** σκεφτόμαστε την έννοια «όχι X» ή «μη X» ή «δεν X» που πρέπει να ταυτίζεται με την έννοια «Y». Ή, ισοδύναμα, σκεφτόμαστε την έννοια «όχι Y» ή «μη Y» ή «δεν Y» που πρέπει να ταυτίζεται με την έννοια «X».

K.B.

«ΟΡΟΓΡΑΜΜΑ»

Το «Ορόγραμμα» είναι διμηνιαία έκδοση της Ελληνικής Εταιρείας Ορολογίας (ΕΛΕΤΟ) για την αλληλοενημέρωση των μελών της και ευρύτερου κύκλου αποδεκτών για θέματα της Ελληνικής Γλώσσας και Ορολογίας.

Υπεύθυνος σύμφωνα με το νόμο:
 Β. Α. Φιλόπουλος, Πρόεδρος της ΕΛΕΤΟ

Σύνταξη:
 Κ. Βαλεοντής, Κ. Ζερίτη, Μ. Καρδούλη, Α. Λάμπρου-Γκόνου, Ε. Μάντζαρη, Α. Νικολάκη, Ζ. Ξενάκη-Βαρλά, Δ. Παναγιωτάκος.

Τηλέφωνα: πρωί: 210-8619521, 210 6118986
 βράδυ: 210-8619521, 6974321009

Τηλεμοιότητα: 210-8068299

Ηλ-Ταχυδρομείο: valeonti@otenet.gr

Ιστότοπος: <http://sfr.ee.teiath.gr/orogramma0.htm>

Γίνονται δεκτές συνεργασίες. Απαραίτητες προϋποθέσεις τα κείμενα να είναι ευανάγνωστα, σύντομα και έτοιμα για δημοσίευση δίχως να απαιτείται παραπέρα επεξεργασία.

Τα δημοσιεύματα που προσυπογράφονται με αρχικά απηχούν τις προσωπικές απόψεις του συντάκτη τους, το πλήρες όνομα του οποίου είναι στη διάθεση της Σύνταξης. Η Σύνταξη του «Ο» συνήθως δεν παρεμβαίνει, ούτε σχολιάζει.

Επιτρέπεται ελεύθερα η αναδημοσίευση ή η αναπαραγωγή ολόκληρου ή μέρους του «Ο» με μόνη υποχρέωση την αναφορά της πηγής.